

תוכן עניינים

חלק עברי

	פתח דבר	
		המקרא ועולמו
3	יואל אליצור	נהר, נחל ו'נחל איתן'
21	דוד בן-גד הכהן	'ה' מסיני בא': של מי השירה הזאת?
43	גבריאל ברזלי	חטאי דור המבול בפרשנות האגבית למקרא מקומראן
51	אסנת ברתור	לקרוא חוק כסיפור: עיון בחוקים הקזואיסטיים שבתורה
71	איוב ג'ג'נדו	מטפורה במקרא – שיקול מחודש: מטפורה כמודוס לאוריינטציה
85	תמימה דוידוביץ	קווים מאפיינים בפרשנותו של הנצי"ב מוולוז'ין
103	אפרים זאנד	האם דגל רש"י במוסר אוטונומי בפירושו לסיפור מלחמת סיחון?
125	יהונתן יעקבס	'הבטה לאחור' ככלי פרשני בפירוש רשב"ם לתורה
143	איתמר כסלו	מניין בני ישראל הבאים מצרימה: מסורת ונוסח
161	מאיר לוקשין	האם היה יוסף בכור שור פשטן?
173	משה רחמי	פולמוס יהודי-נוצרי סמוי בפירושו של רבי עובדיה ספורנו לתורה
		ספרות חז"ל ומשפט עברי
193	בוריס אוסטרר	רבי יוחנן וריש לקיש בסיפור גנוסטי
213	ירחמיאל ברודי	סתם התלמוד ודברי האמוראים
233	משה דרורי	סיבתיות בדיני נזיקין ('גרמא' ו'מבטל כיסו של חברו') במשפט העברי: יישום העקרונות והפעלתם במשפט הישראלי הציבורי
253	גילה וכמן	לייחודן של דרכי העריכה ב'מדרש חדש על התורה'
265	אבישלום וסטרייך	לתולדותיהם של דיני הנזיקין בתלמוד: עיון בדין שן ורגל ברשות הרבים
277	ארנון עצמון	'הגדה דמגילת אסתר': לדרכו של מלקט
293	ראובן קיפרוסר	קהלת רבה – בין קדום למאוחר: עיון בעריכה
315	יואל קרצ'מר-רויאל	טלטול כלים בשבת: בין מוקצה להוצאה
329	גלעד ששון	'ביקש שלמה להכניס את הארון לבית קדשי הקדשים': מעשה העריכה של אגדה ארץ ישראלית בתלמוד הבבלי
		מחשבת ישראל
341	אלכסנדר אבן-חן	על סמלים ותפילה במחשבתו של אברהם יהושע השל
357	אסתי אייזנמן	מעמד הר סיני במשנתו של הרמב"ם
369	דרור ארליך	יוליוס גוטמן וחקר הגותו של ר' יוסף אלבו
381	יוסי טרנר	תורת המדינה של הרב חיים הירשנזון וזיקתה למשנת הרמב"ם וברוך שפינוזה
397	יהודה מירסקי	הרמב"ם והרא"ה קוק: בחינה מחודשת

407	מצוקת לומד התורה בהגותו של הרב קוק	חנה קהת
429	השפעת הוגים ציונים-חילונים על מחשבתו של אברהם יהושע השל	עינת רמון
449	על סוגיות אחדות במשנתו המדינית של ר' משה נרבוני על פי פירושו ל'חי בן יקט'אן' לאבן טפיל	יאיר שיפמן

חלק אנגלי

		המקרא ועולמו
3*	תפיסות של חיבור המקרא ומבנה פיוטי בפירוש לדברי הימים שבכתב-יד מינכן 5	יצחק ברגר
21*	האם היתה לכוהנים תאולוגיה של 'שם'?	ס' תמר
		קמיונקובסקי
39*	פולחן נחשי ארד בכנען ובישראל	מסיאי מיוניך
57*	קריאת ספרי הנביאים	מרוין א' סוויני
69*	הגישה הספרותית למקרא ומאפייניה בפירושו של יפת בן עלי לספר בראשית: הנשים היריבות בסיפור אברהם כדוגמה	מרזנה זבאנובסקה

ספרות חז"ל ומשפט עברי

87*	דין אורחי וצדק בבתי הדין הרבניים במזן במאה הי"ח	ג'ייר' ברקוביץ
101*	עמדתו של רמב"ן ביחס לרשלנות רפואית והמשפט העברי	ג' דויד בלייך

מחשבת ישראל

115*	הקאנוניות וסמכותם של חיבורים ב'מחשבת ישראל': היבטים תאורטיים ודוגמאות אחדות מדרך קבלתה של 'הכוזרי' בתחילת העת החדשה	אדם שיר
129*	הנשמה היא 'אישה זרה': שונות ואלגוריה פסיכולוגית מן הזוהר ועד החסידות	קרסטן ל' וילקה

פתח דבר

כבוד גדול הוא להגיש לציבור הקוראים את הכרך הראשון של איגוד: מבחר מאמרים במדעי היהדות. בכרכי איגוד יתפרסמו מאמרים המבוססים על מיטב ההרצאות שנישאו בקונגרסים העולמיים למדעי היהדות המתקיימים בירושלים בכל ארבע שנים, והכרכים האלה יחליפו אפוא את דברי הקונגרס העולמי למדעי היהדות שהופיעו עד כה. בטוחני ששדרוג זה בצורת הפרסום של הרצאות הקונגרסים יכבד את החוקרים ואת מחקריהם, כי להם נאה כי להם יאה.

בכרכים הראשונים של איגוד כונסו מאמרים המבוססים על הרצאות שנישאו בקונגרס הארבעה עשר, שהתקיים בתמוז תשס"ה (אוגוסט 2005). הכרך שלפנינו מוקדש למחקרים בשלושה תחומים: המקרא ועולמו, ספרות חז"ל ומשפט עברי, ומחשבת ישראל. בעריכתו נהייתי משיתוף הפעולה המלא של שני עמיתים: פרופ' אהרן שמש מאוניברסיטת בר-אילן ופרופ' אברהם מלמד מאוניברסיטת חיפה, איש איש על עבודתו ואל משאו.

במדור המקרא ועולמו מתפרסמים אחד עשר מאמרים בעברית וחמישה מאמרים בלועזית. מספר גדול זה משקף נאמנה את רוחב התחום ואת רבגוניותו. במבחר שלפנינו בולטת במיוחד ההתקדמות המאומצת בחקר פרשני המקרא ושיטותיהם, תחום ששב להיות מרכזי במדע המקראי בתקופתנו. לצד המאמרים בתחום זה מופיע מגוון של מאמרים בחקר המקרא עצמו על ענפיו השונים, כגון ביקורת התורה וספרי הנבואה, הארכאולוגיה והראליה, ודרכיה של הספרות המקראית.

חטיבת ספרות חז"ל והמשפט העברי מיוצגת במדור השני, ובו מופיעים תשעה מאמרים בעברית ושניים בלועזית. מחקרים אלו משתרעים על פני כמה מענפי אילן התלמוד וההלכה, ובפרט ניכר העניין המתרחב והולך בימינו בשאלות הנוגעות לתהליכי גיבושה ועריכתה של ספרות התלמוד והמדרש. נוסף על קבוצת המחקרים הדנים בצדדים הללו של המקצוע מופיעים דיונים בסוגיות שבתולדות ההלכה והמשפט ובסיפור התלמודי.

שמונה מאמרים בעברית ושני מאמרים לועזית רואים אור במדור השלישי, המוקדש לחקר מחשבת ישראל לדורותיה ולכל ענפיה. המחקרים מתחלקים באופן טבעי לעיונים בסוגיות הגות ובמשנתם של הוגי הדעות עצמם, על פי כתביהם ועל רקע זמנם והגורמים שהשפיעו עליהם מחד גיסא, ובתוכם כמה מחקרים המשווים בין ראשונים לאחרונים ובודקים את הזיקה ביניהם, ולעיונים בדרכי המחקר ובתולדותיו מאידך גיסא.

בהכנת הכרך זכו העורכים להנחייתה הצמודה ולעזרתה המסורה והאדיבה של ד"ר רונאלה מרדלר, מנהלת האיגוד העולמי למדעי היהדות, ותודה שלוחה אליה מקרב לב. על העריכה הלשונית שקדו וטרחו צופיה ליבוביץ וד"ר רות קלמנטס, ועונג הוא להכיר טובה לשתייהן. מזכירת האיגוד העולמי למדעי היהדות יוכי כהנא נענתה לכל בקשה וסייעה לנו ביעילותה האופיינית. לנשיאת האיגוד, פרופ' שרה יפת מהאוניברסיטה העברית בירושלים, נתונה תודה על יזמתה ועל האמון שנתנה בנו, וכמובן לכל אלה שהביאו לכרך מפרי עמלם המדעי – תודה על תרומתם לתורה ולחכמה.

בשם העורכים,

CONTENTS

ENGLISH PART

Preface		vii
The Bible and Its World		
Yitzhak Berger	Conceptions of Biblical Composition and Poetic Structure in the Commentary on Chronicles in Manuscript Munich 5	3*
S. Tamar Kamionkowski	Did the Priests Have a “Name” Theology?	21*
Maciej Münnich	The Cult of Bronze Serpents in Ancient Canaan and Israel	39*
Marvin A. Sweeney	Reading Prophetic Books	57*
Marzena Zawadowska	The Literary Approach to the Bible and Its Characters in Yefet ben ‘Eli’s Commentary on the Book of Genesis: An Example of Competing Females in the Story of Abraham	69*
Rabbinic Literature and Jewish Law		
Jay Berkovitz	Civil Law and Justice in the Rabbinic Tribunals of Eighteenth Century Metz	87*
J. David Bleich	Ramban’s Position Regarding Medical Malpractice and Jewish Law	101*
Jewish Thought		
Adam Shear	Canonicity and the Authority of Works of “Jewish Thought”: Theoretical Perspectives and Some Examples from the Early Modern Reception of the <i>Kuzari</i>	115*
Carsten L. Wilke	The Soul is a Foreign Woman: Otherness and Psychological Allegory from the <i>Zohar</i> to Hasidism	129*
Contributors		141*

HEBREW PART

Preface		1
The Bible and Its World		
Yoel Elitzur	Geographical Terminology in the Bible: <i>nhr</i> , <i>nxl</i> , and <i>nxl</i> 'ytn	3
David Ben-Gad Hacoen	“Yahweh Came From Sinai”: Whose Line Is This, Anyway?	21
Gabriel Barzilai	Offhand Exegesis in the Dead Sea Scrolls: The Generation of the Flood	43
Assnat Bartor	Reading Law as Narrative: A Study in the Casuistic Laws of the Pentateuch	51
Job Y. Jindo	Biblical Metaphor Reconsidered: Metaphor as a Mode of Orientation	71
Tmima Davidovitz	Characteristic Features of the Natziv’s Commentary on the Pentateuch	85

Ephraim Sand	Did Rashi Embrace the Idea of Autonomous Morality in his Commentary on the Account of the Battle Against Sihon?	103
Jonathan Jacobs	Retrospection as an Exegetical Device in Rashbam's Torah Commentary	125
Itamar Kislev	The Number of Jacob's Descendants who Entered Egypt: Text and Tradition	143
Martin I. Lockshin	Was Joseph Bekhor Shor a <i>Peshat</i> Exegete?	161
Moshe Rachimi	Concealed Anti-Christian Polemic in R. Obadiah Sforno's Pentateuch Commentary	173

Rabbinic Literature and Jewish Law

Boris Ostrer	Rabbi Johanan and Reish Lakish in a Gnostic Anecdote	193
Robert Brody	The Anonymous Talmud and the Words of the Amoraim	213
Moshe Drori	Casuality in the Tort Law (<i>gerama</i> [Indirect Causation] and <i>meva'el kisso shel xaveiro</i> [Causing the Future Loss of Profits]) in <i>Mishpat Ivri</i> : The Implementation of Principles and Their Application to the Israeli Public Legal System	233
Gila Vachman	On the Uniqueness of the Redaction in <i>Midrash Hadash</i> on the Torah	253
Avishalom Westreich	The History of Talmudic Tort Law: A Study in the Law of the "Tooth" and the "Leg" in the Public Domain	265
Arnon Atzmon	<i>Haggadah dimgillat Esther</i> : Toward the Anthologist's Methodology	277
Reuven Kiperwasser	Early and Late in <i>Kohelet Rabbah</i> : A Study in Redaction-criticism	293
Yoel Kretzmer-Raziel	Handling Vessels on the Sabbath: <i>muqfe</i> and Carrying Between Domains	315
Gilad Sasson	"Solomon Desired to Bring the Ark into the Sanctuary": The Editing of an Eretz Yisrael Legend in the Babylonian Talmud	329

Jewish Thought

Alexander Even-Chen	On Symbolism and Prayer in the Philosophy of Abraham Joshua Heschel	341
Esti Eisenmann	The Sinaitic Revelation in the Philosophy of Maimonides	357
Dror Ehrlich	Julius Guttmann and the Study of the Philosophy of R. Joseph Albo	369
Yossi (Joseph) Turner	The Political Philosophy of R. Haim Hirschensohn and Its Affinities to Maimonides and Baruch Spinoza	381
Yehudah Mirsky	Rav Kook and Maimonides: A New Look	397
Chana Kehat	The Distress of the Torah Learner in Rav Kook's Philosophy	407
Einat Ramon	The Influence of Secular Zionist Thinkers on the Philosophy of Abraham Joshua Heschel	429
Yair Shiffman	Issues in the Political Ideology of Moshe Narboni According to His Commentary on Ibn Tufail's <i>Hayy ibn Yaqdhan</i>	449

Preface

It is a privilege to introduce the first volume of *Iggud: Selected Essays in Jewish Studies*. The studies to be collected in the pages of *Iggud* will be based on outstanding papers presented at the quadrennial Congress of Jewish Studies held in Jerusalem. I have every confidence that *Iggud*, which replaces the *Proceedings of the Congress of Jewish Studies* that have appeared previously, will constitute a welcome upgrade, providing a more appealing, and more appropriate, format for publication of the papers delivered at these meetings.

The first volumes of *Iggud* contain essays presented at the Fourteenth World Congress, held in August of 2005. Volume 1 is devoted to three areas of Judaic research: the Bible and its World, Rabbinic Literature and Jewish Law, and Jewish Thought. In editing this volume I have enjoyed the full cooperation of two colleagues: Professor Aharon Shemesh of Bar-Ilan University and Professor Abraham Melamed of Haifa University, each taking responsibility for his own area of expertise.

Section One, consisting of eleven Hebrew essays and five English essays in Biblical Studies, is the largest section of the volume. The quantity reflects the broad scope of this multidisciplinary field. In the present collection, notice should be taken of the relatively large number of articles covering aspects of Jewish biblical exegesis, its history, the commentators and their methods, an area that has lately regained a central position in biblical research. These appear alongside a wide selection of essays dealing with the mainstays of biblical criticism: the Torah and the Prophets, realia and archeology, and biblical poetics.

Section Two, devoted to the full gamut of topics that make up the study of Rabbinic Literature and Jewish Law, is comprised of nine essays in Hebrew and two in English. The topics chosen reflect clearly the increasing scholarly interest in the formation and redaction of the Talmudic and midrashic literature. The readily identifiable group of studies touching upon this area of research is profitably augmented by the remainder of the essays, addressing the history of Jewish law and jurisprudence and aspects of the Talmudic tale.

Eight Hebrew essays and two English contributions to the study of Jewish Thought, in all of its diversity and throughout its history, make up Section Three. The natural bipartite division of this field, with the discussion of substantive philosophical issues and their expressions within the schools of Jewish philosophy, including comparative studies and investigations into the influences of earlier thinkers on later ones, on the one hand, and studies tracing the history of the discipline and of scholarly research on the other, is clearly evidenced in this section.

The editors have been fortunate in receiving the constant guidance and the devoted and gracious assistance of Dr. Ronela Merdler, Executive Director of the World Union of Jewish Studies, to whom we extend heartfelt thanks. The style editing is the result of the combined expertise of Tzofia Leibowitz and Dr. Ruth Clements, and it is a pleasure to express our gratitude to them. Sincere thanks go to Yochi Kahana, dedicated secretary of the Union, for her characteristically efficient and generous help throughout the process of editing and production. To Professor Sara Japhet of the Hebrew University of Jerusalem, President of the World Union of Jewish Studies, we extend thanks for her confidence as well as her enthusiastic initiative and inspiring leadership. Finally, we offer our lasting gratitude to all those who have contributed the fruits of their scholarly labors to the inaugural volume of *Iggud*.

On behalf of the editors, Baruch J. Schwartz

The Hebrew University of Jerusalem. Pesah 5768